

Szczecin, 30 sierpnia 2022 r.

Dr hab. Anna Bera, prof. US
Uniwersytet Szczeciński
Instytut Ekonomii i Finansów

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Bartosza Janika

pt.: „*Skuteczność i efektywność ubezpieczeń morskich prac pogłębiarskich*”

napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Marcina Kawińskiego, prof. SGH

Recenzja została sporządzona na podstawie pisma z dnia 13 lipca 2022 roku otrzymanego od Rady Naukowej dyscypliny ekonomia i finanse, Szkoły Głównej Handlowej, informującego o powołaniu mnie w prowadzonym przewodzie doktorskim mgr Bartosza Janika na recenzenta.

1. Ogólna ocena (trafność wyboru tematu, oryginalność pracy)

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska mgr Bartosza Janika stanowi studium rozważań o charakterze teoretyczno – empirycznym, w którym Autor podjął się istotnego naukowo zadania badawczego polegającego na wielopłaszczyznowej analizie i ocenie skuteczności i efektywności ubezpieczeń morskich prac pogłębiarskich.

Wybór tematu dysertacji uważam za **trafny i zasadny**, z uwagi na niedostatek dociekań na ten temat w krajowym piśmiennictwie. W literaturze zagranicznej również nie ma zbyt dużo pozycji naukowych na ten temat. Są to nieliczne pozycje poruszające te kwestie najczęściej w sposób bardzo ogólny. Nie znalazłam zwartej publikacji, czy zbyt wielu artykułów na ten temat.

Problem badawczy postawiony w rozprawie uznaję za **ważny zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia**. A mianowicie należy podkreślić, to, że porty morskie stanowią naturalne miejsce łączące transport lądowy z morskim. Nie wymaga argumentacji, czy

merytorycznego uzasadnia, to, że porty morskie odgrywają ważną rolę w rozwoju gospodarki. Stanowią one bowiem biegun rozwoju gospodarczego zarówno kraju ale i poszczególnych regionów. Ponadto, jak wskazują statystyki jedna osoba pracująca w porcie morskim przyczynia się do powstania sześciu miejsc pracy w jego otoczeniu i zatrudnienia trzydziestu trzech osób w sektorze przemysłu i transportu. Ponadto wszystkie cztery polskie porty morskie obok tego, że przyczyniają się do rozwoju gospodarki narodowej (Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście) są elementami łańcuchów transportowych, stanowiąc tym samym ważne węzły dystrybucyjno-logistyczne o zasięgu międzynarodowym. Konkurencyjność lądowo-morskiego łańcucha transportowego wzrasta wraz z przemianą portów morskich w centra logistyczne. Znaczenie portów pozostaje też kluczowe w kontekście kształtowania polityki transportowej. Autor w pracy doktorskiej podkreśla, że jednym z najważniejszych elementów podtrzymania konkurencyjności polskich portów jest stała realizacja przedsięwzięć poprawiających dostęp do portów od strony morza. Jest to zarówno modernizacja, pogłębianie torów wodnych, umacnianie ich brzegów, etc., a istotnym elementem każdej z tych inwestycji są roboty pogłębiarskie. Stąd prace pogłębiarskie stanowią ważny aspekt zwiększenia docelowo ich atrakcyjności handlowej. W pełni należy też podzielić stanowisko Doktoranta, że problematyka ubezpieczeniowa prac pogłębiarskich jest zagadnieniem bardzo specyficznym, łączącym problematykę ryzyka morskiego oraz ryzyka związanego z prowadzeniem budowlanego procesu inwestycyjnego.

W świetle powyższego, uważam, że problem badawczy podjęty w recenzowanej rozprawie doktorskiej w pełni zasługuje na realizację w pracy na stopień doktora nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

2. Cel, hipoteza i metody badawcze

We wstępie Autor pracy zdefiniował założenia metodyczne przeprowadzonych badań, na które składają się: pytania badawcze, teza pracy, hipotezy pomocnicze, przedmiot badań, zakres czasowy pracy oraz zastosowane metody badawcze. W pracy Doktorant stawia cztery pytania badawcze, które następnie identyfikuje z przyjętymi celami naukowymi pracy doktorskiej. Są one następujące (w treści sformułowanej przez Doktoranta):

1. Jakie cechy ryzyka morskiego ma w sobie ryzyko związane z prowadzeniem prac pogłębiarskich?

2. *Jakie cechy ryzyka związanego z prowadzeniem budowlanego procesu inwestycyjnego ma w sobie ryzyko związane z prowadzeniem prac pogłębiarskich?*

3. *Czy i w jakim zakresie ryzyko związane z prowadzeniem morskich prac pogłębiarskich jest ubezpieczalne?*

4. *Na ile zamawiający formułując wymogi ubezpieczeniowe w dokumentacji przetargowej uwzględnia specyfikę ryzyka związanego z prowadzeniem morskich prac pogłębiarskich?*

Tak zdefiniowane pytania badawcze pozwoliły na zidentyfikowanie stanu wiedzy o przedmiocie rozprawy, jak i na zdobycie nowej wiedzy. Zaprezentowana treść dysertacji doktorskiej świadczy o tym, że Autor udzielił na ile to było możliwe na nie odpowiedzi. W pracy sformułowano też następującą tezę główną pracy: *skuteczne i efektywne ubezpieczenie morskich prac pogłębiarskich wymaga uwzględnienia specyfiki ryzyka, zarówno na etapie sporządzania wymogów kontraktowych jak i w procesie negocjacji warunków umowy ubezpieczenia*. Dla jej uzasadnienia przyjęto z kolei następujące hipotezy szczegółowe:

- *H1: Ryzyko związane z prowadzeniem morskich prac pogłębiarskich zawiera w sobie cechy ryzyka morskiego i ryzyka związanego z prowadzeniem budowlanego procesu inwestycyjnego.*
- *H2: Ryzyko morskich prac pogłębiarskich jest ubezpieczalne.*
- *H3: Stosowane obecnie w Polsce ubezpieczenia morskich prac pogłębiarskich cechuje niski poziom skuteczności i efektywności.*
- *H4: Zamawiający formując wymogi ubezpieczeniowe w dokumentacji przetargowej, nie uwzględnia specyfiki ryzyka związanego z prowadzeniem morskich prac pogłębiarskich.*

Przyjętą tezę i hipotezy badawcze pomocnicze można uznać za zdefiniowane w sposób prawidłowy i nie budzący merytorycznych zastrzeżeń, a które to następnie w toku badawczym zostały przez Autora zweryfikowane. W toku procesu badawczego, Doktorant w aspekcie przeprowadzanych badań empirycznych i wnioskowania udowadnia przyjętą w pracy tezę i weryfikuje postawione hipotezy szczegółowe.

Zakres czasowy badań w części empirycznej objął lata 2013 – 2017 przy analizie kontraktów na prace pogłębiarskie i lata 2010-2017 dla danych szkodowych. Realizacja przyjętych pytań badawczych oraz weryfikacja sformułowanych hipotez badawczych pomocniczych i tezy pracy nastąpiła w drodze krytycznej analizy literatury przedmiotu. W dysertacji Autor wykorzystał

pierwotne oraz wtórne materiały badawcze. Doktorant posłużyła się metodami badawczymi głównie o charakterze jakościowym, wykorzystując m.in. analizę opisową, porównawczą, studium przypadku i wywiadu bezpośredniego.

Wybrane metody są dobrane w sposób trafny i użyteczny w realizacji postawionych przez Doktoranta pytań badawczych i określonej tezy oraz hipotez badawczych o charakterze szczegółowym. Charakterystyka zastosowanych metod jest dość ogólna. Powinny być one opisane w sposób bardziej szczegółowy. W mojej opinii zakres podmiotowy, przedmiotowy, przestrzenny i czasowy badań jest możliwy do zaakceptowania i jest uzasadniony merytorycznie.

3. Układ i konstrukcja rozprawy doktorskiej oraz jej ocena merytoryczna

Recenzowana rozprawa doktorska liczy łącznie 351 stron w tym zawiera 6 załączników. Składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, w którym merytorycznie omówiono najważniejsze konkluzje płynących z dysertacji. Praca zawiera spis załączników, spis bibliograficzny, orzecznictwo, spis rysunków, spis tabel. W pracy brakuje streszczenia zarówno w języku angielskim jak i polskim. Treść dysertacji mieści się w granicach określonych tytułem. Struktura rozprawy została ukształtowana prawidłowo w sposób przemyślany. Dwa pierwsze rozdziały przyjmuje charakter rozważań o charakterze ogólnym (teoretycznym). Stanowią one odpowiednią podbudowę dla dwóch dalszych rozdziałów, prezentujących wyniki z przeprowadzonych wielopłaszczyznowych badań empirycznych i wniosków z nich płynących.

Zakres rozdziału pierwszego o tytule „*Prace pogłębiarskie*” zawiera teoretyczne rozważania na temat rozwoju infrastruktury portowej oraz infrastruktury zapewniającej dostęp do portów od strony morza. Autor omawia też szczegółowo techniczne i prawne aspekty prac pogłębiarskich. Rozdział jest napisany w sposób naukowo przejrzysty i logiczny oraz pozwala na zrozumienie istoty infrastruktury portowej. Słabością rozdziału jest to, że Doktorant w znacznej mierze bazuje w przeglądzie literatury na pozycjach książkowych, czasami nawet zbiorach zadań. Brakuje w krytycznej analizie literaturowej szerszego odwołania się do pozycji artykułowych, czy pozycji *stricto* monograficznych. Odczuć można również niedosyt większego uwypuklenia własnego autorskiego ujęcia (postrzegania) specyfiki prac pogłębiarskich w świetle podjętych rozważań. Za szczególnie cenną w tym rozdziale uważam tab. 9. Z kolei słabością rozdziału jest posługiwanie się przez Autora formą osobową (np. posługiwać się będę wąskim, str. 10, ..., prezentuję go..., str. 47, poniżej prezentuję ..., str. 56, etc.). W mojej opinii zdecydowanie lepszym rozwiązaniem

byłoby przygotowanie pracy w formie bezosobowej i czasie przeszłym (np. zebrano, przeanalizowano). Dopuszczalne jest także użycie strony biernej, np. materiał został zebrany. Jednakże pragnę podkreślić, że nie ma w tym zakresie sztywnych reguł. Ponadto edytorsko „razi” też kończenie podrozdziałów tabelą (vide: str. 46), pozostawienie bez interpretacji niektórych tabel i rozpoczynanie kolejnego punktu / czy podpunktu pracy lub stawianie kropek po tytułach, czy śródtytułach.

W rozdziale drugim o charakterze teoretycznym zatytułowanym „*Ryzyko w pracach pogłębiarskich*” Autor dokonuje wyjaśnienia i usystematyzowania podstawowych pojęć, funkcji i zasad dotyczących ryzyka. Omawia po kolei zarządzanie ryzykiem w kontekście robót pogłębiarskich. Dalej przechodzi do omówienia otoczenia wykonawcy robót pogłębiarskich i ich wszechstronnej analizy. W ostatniej części tego rozdziału Autor dokonuje teoretycznego omówienia zakresu oceny ryzyka wykonawcy robót pogłębiarskich. Doktorant prowadzi logiczny wywód naukowy w oparciu o podstawową literaturę dotyczącą problematyki zarządzania ryzykiem. Pozytywnie oceniam, to że Doktorant dokonuje tabelarycznych zestawień zagrożeń stanowiących ryzyko zamawiającego (vide: maszynopis, str. 108-112), prezentuje Flotę PRCiP sp. z o.o. i odpowiedzialność inwestora. Może jedynie się tu pojawiać pytanie o potrzebę prezentacji w tym rozdziale schematu kontraktu budowlanego (tab. 5) i przykładowego harmonogramu na prace pogłębiarskie (tab.6), szczególnie, że nie odnosi się w tekście do tych tabel w żaden sposób. Nie odwołano się też do tab. 15,16,17,18,19 (str. 157-161) oraz tab. 26 (str. 194). Błędnie odniesiono się też do tabeli na str. 164 i 165 (powinno być tab. 20 i następnie tab. 21). Na str. 177 nie wiadomo też o jaką tabelę chodzi, gdyż zdanie kończy się: *Poniżej przykładowa*, analogicznie na str. 205 jest zadanie: *W poniżej tabel (...)*, jednakże najbliższa tabela w pierwszym przypadku jest dopiero na str.207. W podsumowaniu uważam, że Doktorant w rozdziale drugim dokonał wyczerpujących w aspekcie celu badawczego pracy rozważań na temat ryzyka i zarządzania nim w kontekście robót pogłębiarskich, co stanowi doskonale przedpole teoretyczne do dalszych analiz i badań zaprezentowanych w kolejnych dwóch rozdziałach dysertacji.

Rozdział trzeci zatytułowany „*Ubezpieczalność ryzyka w pracach pogłębiarskich*” omawia kwestie dotyczące metody ubezpieczenia w zarządzaniu ryzykiem projektu inwestycyjnego. Pierwsza część według mnie jest nazbyt teoretyczna i uważam, że większość prezentowanych treści można było zsyntetyzować, aby zachować już w większym stopniu empiryczny charakter tej części pracy. Druga część prezentuje już badawcze aspekty ubezpieczeń stosowanych w przetargach publicznych na prace pogłębiarskie. Pozytywnie odnoszę się do opracowania zebranego w tab. 34, 35 i 36 oraz 37, 38, 39. Z kolei tab. 40 bazuje na dość

historycznych informacjach pochodzących z Ogólnych Warunków Ubezpieczenia budowy / montażu od wszystkich ryzyk z 1999 r. Prosiłabym, aby Doktorant w trakcie obrony wyjaśnił dlaczego bazował na OWU z tego roku. Na str. 263 odwołuje się do analizy, jednakże jest ona dość ogólna, a w sumie prawie jej brakuje, stąd w trakcie obrony proszę szerzej odnieść się do możliwości pokrycia ryzyk dla budowy lądowej. Rozdział kończy tab. 41, która zawiera opracowanie własne Autora, bazujące jednak podobnie na danych OWU z 1999 r. Proszę uzasadnić merytorycznie wybór OWU do analiz, jakim przesłankami kierował się Doktorant. Mimo, iż w rozdziale można odczuć pewien niedosyt stanowiska Doktoranta dla prezentowanych treści jego końcowa ocena jest pozytywna.

Ostatni rozdział czwarty o charakterze empirycznym zatytułowany „*Ewaluacja ubezpieczeń stosowanych w zabezpieczeniu ryzyk związanych z realizacją prac pogłębiarskich*” został przez Autora podzielony na cztery podpunkty. Doktorant prowadzi tu spójną i logiczną analizę, która ma na celu ocenę skuteczności i efektywności metody ubezpieczenia. W tym rozdziale podobnie jak w trzecim zbyt dużo pojawia się teorii, która powinna być umiejscowiona we wcześniejszych fragmentach pracy. Jednakże na pozytywną ocenę zasługują już tab. 42 – 46. Kryteria oceny efektywności są zaprezentowane w sposób syntetyczny, jednakże biorąc pod uwagę zastosowaną metodę badawczą można finalnie ocenić to pozytywnie.

W świetle prezentowanych w rozprawie doktorskiej analiz pojawiają mi się następujące zagadnienia, które chciałbym, aby Doktorant rozwinął w trakcie obrony, a mianowicie:

- Czy Doktorant dysponuje informacjami na temat wykorzystania ubezpieczeń na prace pogłębiarskie na wybranych rynkach zagranicznych?
- Jakie są najważniejsze uwarunkowania dla rozwoju i zwiększenia wykorzystania ubezpieczeń na prace pogłębiarskie w Polsce. Czy zaangażowanie państwa / instytucji ubezpieczeniowych w tego typu ubezpieczenia pozwoliłoby na zwiększenie ich dopasowania do specyfiki ryzyka występującego w pracach pogłębiarskich.

4. Ocena formalna pracy

Recenzowana rozprawa spełnia wymogi formalne stawiane pracom doktorskim. Całość pracy napisana jest na odpowiednim poziomie językowym, choć nie jest wolna od błędów stylistycznych, ortograficznych, czy interpunkcyjnych. Jest to z pewnością jej słaba strona. Jednakże w całości tekst jest przejrzysty i czytelny. Doktorant posługuje się poprawną

terminologią. Opracowanie graficzne rozprawy obejmuje 51 tabel i 7 rysunków. Do pracy dołączono 6 załączników (kwestionariusz oceny ryzyka związanego z budowlanym procesem inwestycyjnym, kwestionariusz oceny ryzyka związanego z prowadzeniem prac podwodnych polegających na oczyszczaniu z dna materiałów ferromagnetycznych w tym wybuchowych, załączniki 3,4,5,6, nie posiadają tytułu). Praca jest dobrze opracowana pod względem źródłowym. Sporządzony został wykaz rysunków i tabel, aktów prawnych i orzecznictwa oraz spis bibliograficzny. Akty prawne nie zostały jednak wyodrębnione w spisie treści, choć znajdują się na końcu pracy (w spisach).

Praca doktorska ma logiczną konstrukcję i poprawny układ hierarchiczny. Rozdziały w sposób uzasadniony merytorycznie zostały podzielone na punkty i podpunkty. W pracy Doktorant zachował na ile to było możliwe właściwe proporcje treści pomiędzy częścią teoretyczną, a badawczą (empiryczną), co oceniam pozytywnie, z zastrzeżeniem, że pewne części teoretyczne są zbyt obszerne lub powinny być w innym miejscu. Co do wykorzystanej literatury w liczbie prawie 150 pozycji (literatura przedmiotu), licznych stron internetowych, aktów prawnych nie zgłaszam większych uwag z wyjątkiem, że Autor zbyt często sięga do opracowań podręcznikowych i literatury polskiej. Niemniej dobór pozycji bibliograficznych jest trafny i oceniam ten element pracy pozytywnie.

5. Uwagi szczegółowe

Wśród uwag szczegółowych można wymienić (wybrane):

Doktorant opisując zawartość tabel w tekście maszynopisu nie wskazuje wielokrotnie na ich numerację. Wybrane potknięcia językowe:

- *Zgodnie z publikowaną przez nią danymi (...)*, str. 44.
- *Na chwilę obecną nie podejmowane są żadne (...)*, str. 60, brakuje wyjaśnienia co Autor zrozumie pod pojęciem „chwila obecna”.
- Niejasny opis na stronie 101, oraz błędy literowe w tabeli 12.
- *Pace specjalistyczne (...)*, dalej błąd ortograficzny, str. 127.
- *Mechanizmy te tam, gdzie (...)*, str. 142.
- *(...) ostatnim portem zawinięcia statku był por (...)*, str. 156.

- Zbyt częste używanie słowa niestety, przykładowo: str. 93, 157.
- *Wykonywane są stopnia odpowiadającymi*, st. 161.
- *Polskie wydawnictwo ekonomiczne*, str. 185.
- Nieuzasadnione wytłuszczenie przy wypunktowywaniu, str. 243.
- (...), *których polska (...)*, str. 259.

W spisie literatury niektóre z pozycji bibliograficznych są podane w sposób niepełny. Niekiedy też przy powtórnie cytowanych pozycjach nie jest stosowany skrót - op.cit. (vide: str.22).

6. Konkluzja

Wartość merytoryczną i formalną pracy oceniam pozytywnie. Doktorant wykazała się wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością prowadzenia wielopłaszczyznowych badań empirycznych w dyscyplinie ekonomia i finanse. Udowodnił też, że posiada predyspozycje do prowadzenia samodzielnej pracy badawczej.

W świetle powyższego stwierdzam, że rozprawa doktorska magistra Bartosza Janika pt.: „Skuteczność i efektywność ubezpieczeń morskich prac pogłębiarskich” napisana pod kierunkiem naukowym prof. SGH dr hab. Marcina Kawińskiego, odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim, określonym w art. 13.1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz.U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.). Wnoszę zatem o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie Doktoranta do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia w nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Szczecin: 30 sierpnia 2022 r.

Podpisano elektronicznym podpisem kwalifikowanym

Anna Bera

Podpis jest prawidłowy

Dokument podpisany przez Anna Bera
Data: 2022.08.30 12:20 CEST

